

Stein, Leipzig 1986) neşredilmiştir. Seyahatnâmenin Stefanos Yerasimos'un bahsettiği (DBİstA., VI, 480) 1582 (2. bs. ve 1586) tarihli Latince özeti Schweigger'in değil Tübingen'de hocası olan Martin Crusius'un elinden çıkmadığı ve eski öğrencisinin sağ salım memleketine dönüşünü kutlamak üzere bu özeti Latince ve Grekçe kaleme alınmıştır. Heidi Stein'in hazırladığı nüsha Selma Türkis Noyan tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir (Sultanlar Kentine Yolculuk, 1577-1581, İstanbul 2004).

Schweigger'in 1576-1608 yıllarında tuttuğu, seyahatlerinde yanına aldığı, Almanca, Latince, Grekçe, Osmanlıca, Arapça, Ermenice, Gürcüce vb. kayıtları ile resimler (meselâ Rum Patriği III. Metrofanos, Joachim von Sinzendorff, Melchior Lorichs, Schweigger'in portreleri) ve ebru kâğıtları içeren "Album Amicorum" (hâtıra defteri), bir süre Viyana'daki Avusturya Millî Kütüphanesi'nde kaldıktan sonra eski sahibinin vârislerine geri verilmiş, 2006'da Christies'te müzayedeye çıkarılarak satılmıştır. Şimdiki sahibinin kim olduğu bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

W. Heyd, "Schweigger, Salomon", *Allgemeine Deutsche Biographie*, Leipzig 1891 → Berlin 1971, XXIII, 339-340; G. E. Zachariades, *Tübingen und Konstantinopel im 16. Jahrhundert*, Tübingen 1941, tür.yer.; V. Vinay, "Die italienischen Übersetzungen von Luthers Kleinem Katechismus", *Vierhundertfünfzig Jahre lutherische Reformation 1517-1967: Festschrift für Franz Lau zum 60. Geburtstag*, Göttingen 1967, s. 387-388; S. Yerasimos, *Les voyageurs dans l'Empire Ottoman (XIVe-XVIe siècles)*, Ankara 1991, s. 317-318; a.m.f., "Schweigger, Salomon", *DBİstA.*, VI, 480; H. Bobzin, *Der Koran im Zeitalter der Reformation: Studien zur Frühgeschichte der Arabistik und Islamkunde in Europa*, Stuttgart 1995, s. 268-272; a.m.f., "Latin Translations of the Koran: A Short Overview", *Isl.*, LXX/2 (1993), s. 197-198 (Türkçe'si: "Kuran'ın Latince Tercüme-leri: Kısa Bir Genel Bakış", [trc. Yusuf Öztel], *ÜÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVIII/1, Bursa 2009, s. 613-614); W. Neuber, "Türkisches Zeremoniell. Alterität und Vertrautheit der osmanischen Herrschaftsdemonstration am Beispiel von Salomon Schweiggers Reyßbeschreibung (1608)", *Zeremoniell in der Krise: Störung und Nostalgie* (haz. B. Jahn v.dğr.), Marburg 1998, s. 78-88; a.m.f., "Grade der Fremdheit: Alteritätskonstruktion und experientia-Argumentation in deutschen Turcica der Renaissance", *Europa und die Türken in der Renaissance* (haz. B. Guthmüller – W. Kühlmann), Tübingen 2000, s. 262-264; R. Schlechtweg-Jahn, "Diskursive Grenzen, hybride Identitäten: Salomon Schweiggers Reise ins Osmanische Reich", *Begegnung und Verhandlung: Möglichkeiten eines Kulturwandels durch Reise* (haz. C. Berkemeier v.dğr.), Münster 2004, s. 119-132; P. Burschel, "Space, Time and the Confession of Ritual: A Lutheran Pastor in the

Ottoman Empire", *New Trends in Ottoman Studies: Papers presented at the 20th CIÉPO Symposium, Rethymno, 27 June – 1 July 2012* (ed. M. Sariyannis v.dğr.), Rethymno 2014, s. 455-468; Nejat Göyünç, "Salomon Schweigger ve Seyahat-nâmesi", *TD*, XIII/17-18 (1963), s. 118-140; L. Santini, "A proposito di una traduzione italiana del Piccolo Catechismo di M. Lutero", *Nuova Rivista Storica*, XLIX/5-6 (1965), s. 627-635; Ruhi Ayangil, "Western Notation in Turkish Music", *JRAS*, series 3, XVIII/4 (2008), s. 412; B. Ebnet, "Salomo(n) Schweigger (Schweicker, Schweiger, Schweucker, Sweicker)", *Neue Deutsche Biographie*, XXIV, Berlin 2010, s. 45-46; Gülbeyaz Kula, "Vom Wissen um die Leserschaft: Zur Bedeutung der Apodemik für die Reisebeschreibungen von Salomon Schweigger und Johann Wild am Beispiel des türkischen Bades (Hamam)", *Zeitschrift für Germanistik*, XXIV/1 (2014), s. 10-24.

HEDDA REINDL-KIEL

SEBİLCİ HÜSEYİN

(1894-1975)

Mevlidhan, mersiyehan,
dinî eserler bestekârı.

İstanbul Fatih semtindeki Sultanselim mahallesinde (bazı kayıtlarda Şehremini) doğdu. Babası İhsan Bey, annesi Âmine Hanım'dır. Annesinin saray mevlidhanlarından olduğu söylenir. Okular soyadını almışsa da bunu hiç kullanmamış, Sebirci kelimesi onun isminde bir sembol olarak kalmıştır. Küçük yaşta Kasımpaşa'daki Hüsameddin Efendi Dergâhı postnişini amcası Muhammed İzzet Dede'nin delâletiyle Uşşâkıyye tarikatına intisap etti. Sekiz-on yaşlarından itibaren muharrem ayında babası ve kardeşi Mazhar ile birlikte sirtlarında meşinden bir elbise, omuzlarında kırba, ellerinde tombak kâselerle sokak sokak dolaşıp mersiye ve ilâhiler okuyarak su dağıttığından Sebirci Hüseyin olarak tanındı.

1913'te Balkan Harbi'nde askere alınmasının ardından I. Dünya Savaşı'nda hükümetin emriyle Veled Çelebi'nin (İzbudak) kumandanlığında, gönüllü Mevlevî dervişlerinden oluşan Mücâhidîn-i Mevle-

Sebirci
Hüseyin

viye alaylarının mutriban grubunda önce Halep, sonra da Şam cephesinde marş muallimliğiyle görevlendirildi. Beş yıllık askerliğinin ardından tekkeler kapanıncaya kadar (1925) zâkirlik görevine devam etti. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren bir süre başta Kemânî Memduh olmak üzere birçok ünlü sanatkârla birlikte İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde fasıl topluluklarında gazelhanlık ve hânendelik yaptı, özel ve resmî kurumlarda mûsiki dersleri verdi. Bilhassa 1950'li yıllardan sonra mersiyehanlık kültürünün yavaş yavaş unutulmaya yüz tutması üzerine katıldığı mevlid merasimlerindeki icralarıyla daha çok mevlidhan olarak anılmaya başlandı. 1967 yılından vefatına kadar her yıl Konya'ya giderek orada mevlid merasimlerine iştirak etmeyi âdet haline getirdiği söylenir. Hüseyin Sebirci, 28 Ağustos 1975'te Üsküdar'daki evinin kapısının önünde ansızın vefat etti. İki gün sonra Üsküdar'daki Yeni Vâlide Sultan Camii'nde kılan öğle namazının ardından Karacaahmet Mezarlığı'nda, Karacaahmet Mescidi'nin bulunduğu adada defnedildi. Cenazesi, Sahaflar Şeyhi olarak tanınan Muzaffer Ozak'ın bizzat yönettiği tasavvufî geleneğe kaldırıldı. Mezar taşındaki 30 Ağustos'ta vefat ettiğine dair kayıt, doğru değildir.

Dinî mûsikide mersiye formunun son temsilcilerinden kabul edilen Hüseyin Sebirci, düzenli bir mûsiki öğrenimi görmemesine rağmen aldığı orta seviyedeki derslerle kendini yetiştirdi. Bahariye Mevlevîhânesi kudümzenbaşısı Şevki Dede, amcası Muhammed İzzet Dede ve Kasımpaşalı ünlü zâkirbaşı şeyh Mehmed Celâleddin Efendi'den dinî mûsiki; Selânikli Ahmed Efendi ve Üdî Abdi Bey'den klasik mûsiki meşketi. Gençlik yıllarında başta Tophane'deki Kâdirhâne, Kasımpaşa'daki Ali Aynî Baba Tekkesi, Karagümrük'teki Nûreddin Cerrâhî Tekkesi olmak üzere pek çok tekkede zâkirlik yaptı. Ayrıca Hâfız Şaşı Osman, Süleyman Karabacak ve Deli Hüseyin Efendi gibi dönemin meşhur mevlidhanlarıyla okuduğu mevlidlerle bu sahada şöhreti yayıldı. Nâzik ve mütevazi kişiliğiyle tanınan Sebirci Hüseyin'in no ta bilmemesine rağmen sahip olduğu kuvvetli usul bilgisi, eserleri okurken ona derin bir hâkimiyet sağlamıştır. Fazla iddialı bir sese sahip olmasa da kendine özgü gırtlak nağmeleri ve makam geçkileriyle âdetâ yeni bir tavır ortaya koydu. Özellikle tekkelerdeki zikir esnasında tatbik edilen "perde kaldırma tavrı"ni çok iyi uyguladığı söylenir.

Kaside okurken tekrarlarında bir önceki güfteyi aynen okumayıp kendisinden bazı ilâveler yapması icracılığının önemli özelliklerindedir. Sebîlci Hüseyin'in bestelediği ilâhî, tevşîh ve nefesler onun beste-kârılık sahasındaki başarılarının açık bir göstergesidir. Lirik ve parlak bir üslûpla bestelediği eserlerindeki usul ve güfte uyuşması bilhassa melodik yapının oluşumundaki en büyük etken olmuştur. Ahmet Gül, yaptığı çalışmada onun bestelemiş olduğu dinî eserlerden kırk iki tanesinin notasını güftesiyle birlikte tesbit etmiştir. Bir na't-ı şerif kaleme almış, bazı filmlerde de gazeller okumuştur. Onun ilk Türk hava şehitleri için okuduğu, "Ağla annem, ağlamanın yeridir / Tayyareden düşen oğul Fethî'dir" mısrayla biten "Ha va Şehitleri Mersiyesi" plak haline gelmiş önemli bir kayıttır. Ayrıca özel toplantılarda kaydedilmiş pek çok ses bandı günümüzde müzik çevrelerindeki özel arşivlerde yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

H. Rahmi Şenses, *Bugünün Meşhur Huffaz-ı Kırâmı ve Mevlithanları*, İstanbul 1965, s. 60-62; Ahmet Gül, *Hüseyin Sebîlci'nin Hayatı ve Dinî Besteleri* (yüksek lisans tezi, 1999), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ramazan Alparslan, *İstanbul Ehli Kur'an ve Mevlithanları*, İstanbul 2014, s. 45-46; "Bestekâr ve Mevlidhan Sebîlci Hüseyin (1894-1975)", *Yeşilay Dergisi*, sy. 504, İstanbul 1975, s. 25.

NURİ ÖZCAN

SECCÂDÎ, Alâeddin

(علاءالدين سجادي)

(1907-1984)

Iraklı edip,
yazar ve tarihçi.

Süleymaniye ilinde Şehribâzâr kazasına bağlı Berzence'nin Bârâv köyünde tanınmış bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Bazı kaynaklarda Doğu (İran) Kürdistan'daki Sine'de (Senendec) doğduğu kaydedilir (Abdülkerîm Müderris, s. 547; Bâbâ Merdûh Rûhânî, II, 516). Babasının adı Necmeddin, dedesinin adı İsmâ'uddin'dir. İlk dinî bilgileri köyünde aldı, 1927'de Süleymaniye'ye giderek Şeyh Celâl ve Molla Resûl medreselerinde tahsilini tamamladı, 1938'de Baba Ali et-Tekyevî'den icâzet aldı. Daha sonra gittiği Bağdat'ta Meydan mahallesindeki Naîme Hatun Mescidi'nde imamlık görevine tayin edildi. Bu sırada Emced ez-Zehâvî ve Muhammed el-Kızılçî'nin yanında din ilimleri tahsilini sürdürdü. 1939'da yazı işleri müdürlüğünü İbrâhim Ahmed'in yaptığı, kendisinin

Alâeddin
Seccâdî

başyazarlığını üstlendiği ilk Kürtçe edebiyat dergisi olan aylık *Gelâvêj*'i çıkarmaya başladı. 1941'den kapandığı 1949 yılına kadar (105 sayı) derginin yazı işleri müdürlüğünü de yaptı. 30 Mart 1948'de Arapça ve Kürtçe haftalık *Nizâr* adlı siyasi bir dergi yayımlamaya başladıysa da 15 Şubat 1949'da hükümet tarafından yayını 22. sayıdan sonra durduruldu. Bu dergide kendi adıyla ve takma isimlerle yazılar yazdı. Kürt ve Arap halklarının kardeşlik ve birliğini, ortak din, tarih ve vatan değerlerini vurguladı. Seccâdî, Kral II. Faysal'ın öldürülüp cumhuriyetin ilân edildiği 14 Temmuz 1958 askerî darbesine kadar imamlık ve irşad vazifesine devam etti. Bu tarihte Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Kürt dili ve edebiyatı hocalığına getirildi. 1970'te el-Mecmau'l-ilmiyyü'l-Kürdî'nin kurucuları arasında yer aldı. 1974'te Güney Kürdistan bölgesindeki vakıflara genel sekreter tayin edildi ve 1977'de yaş haddinden emekli olunca ya kadar bu görevini sürdürdü. 13 Aralık 1984 tarihinde Bağdat'ta vefat etti ve Abdülkâdir-i Geylânî Kabristanı'na defnedildi. Takvâ sahibi bir insan olan Seccâdî, Molla Abdülkerîm Müderris, Mehmed Emin Zekî Bey, Şeyh Muhammed Hâl, Molla Cemîl Rûzbeyânî, Hejâr gibi halkının tarih, edebiyat ve kültürüne hizmet etmeye çalıştı, bu amaçla eserler telif etti. Süleymaniye'de *Zeyn ve Rûzî Nevî*, Bağdat'ta *Mecelletü'l-Mecma'î'l-Kürdî* dergileri, Tahran'da *İttilâ'ât* gazetesi ve *İttilâ'ât-ı Heftegi* dergisi gibi yayın organlarında çok sayıda yazıları yayımlandı.

Eserleri. 1. *Muhammed Emîn Zekî* (Bağdat 1948), *Târîhu'l-Kürd ve Kürdistan ile Meşâhirü'l-Kürd ve Kürdistan* adlı eserlerin müellifi Muhammed Emin Zekî'nin vefat yılında telif ettiği biyografidir. 2. *Bihîşt u Yâdgâr* (Bağdat 1950). 3. *Gûlâleyê Merivân* (Merivân gülü; Bağdat 1951, Merivân, İran Kürdistanı'nda bir şehirdir). 4. *Yâdî Pîremerd* (Bağdat 1951). Kürt şair ve yazarlarından Pîremerd'in ölümü münasebetiyle düzenlenen toplan-

tıda ünlü yazarlar ve şairler tarafından yapılan konuşmaları ve okunan şiirleri derlemiştir. 5. *Mêjûyê Edebê Kûrdî* (Bağdat 1952, 1971; Serdeşt 1361 hş.; Senendec 1389 hş., 1391 hş.). Kürt edebiyatı tarihine dair ilk önemli eser olup bu alanda araştırma yapanlar için temel kaynak niteliğindedir; yazar mukaddimeden sonra Kürtler'in kökeni, Kürdistan tarihi, sosyal hayat, nüfus dağılımı gibi konulardan sonra Kürt edebiyatı tarihi, edebî türleri ve başlangıçtan kendi zamanına kadar yirmi dört edip ve şair hakkında bilgi vermekte, 212'sinin adını zikretmekte, Kürt edebiyatıyla diğer edebiyatlar arasında karşılaştırmalar yapmaktadır. 6. *Helbîjârdên* (Seçmeler, Bağdat 1953). 7. *Nâvîyê Kûrdî* (Kürtçe isimler, Bağdat 1953). 8. *Geştik le-Kurdûstânâ* (Kürdistan'da seyahat, Bağdat 1956). Bu seyahatnâme Irak Kürdistanı'ndaki yerleşim merkezlerinin tarihini, sosyal, siyasal ve kültürel durumunu içermesi bakımından önemlidir. 9. *Rişteyê Mirvârî* ('İkdu'l-lü'lü', *Kürt Mirası*, I-VIII, Bağdat 1957-1983; Tebriz 1373 hş.; I-IV, Sakız 1374 hş.; Süleymaniye 2004, 1 ciltte 4 cilt). Kürt folkloruna dair önemli bir çalışma olup Irak Kürdistanı'nda halk arasında yaygın hikâyeye, masal, destan ve atasözlerini ihtiva eder. 10. *Şorışgânîyê Kûrd u Kûrd u Komârîyê 'Irâk* (Kürt devrimleri, Kürtler ve Irak Cumhuriyeti;

Alâeddin Seccâdî'nin çıkarttığı *Gelâvêj* adlı derginin kapağı

